

ШЫН

Совет Эвилелинин Коммунисттик партиясынын
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарынын область Сөвединиң органы.

1952
декабрь
28
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 253 (2683)

ӨРТӨЗ 20 КОП.

1953 чылдың февраль 22 — чер-чер Советтеринге соңгулдаларның хуну

СОҢГУЛДА КАМПАНИЯЗЫНЫҢ ЧУГУЛА ҮЕЗИ

Коммунист партияның XIX съездинин төөгүлүгү шийтпирлерин биле соруу кирген совет кижилерин чер-чер Советтеринге соңгулда кампаниязы политиктиг болгаш күш-ажылчы чаа көдүрүлүүшкүчү улам-на хайнытырып турар.

Чер-чер Советтеринге соңгулдалар — бистин улустун амыдыралында улуг политиктиг болушкун. Ам болуу соңгулдалар болза, совет тургузугу улам быжыглаарына болгаш социалисттик демократияны улам хөгжүдүп калбартырынга, күртүне эрге-чагыргазыны чер-чер органынын бүгү ажил-чорудулгазын экинчилеринге канчаар-даа аажок улуг ужурудузалай болур.

Ажилчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринге соңгулдаларга белеткелди бүгү чурт-биле бистин область хун келир тутум-на калбартып турар. Партия, совет ажилдакчыларынын семинарлары, агитаторларын хуралдары болуп, агитпунктулар ачылап эгелээч. Совет улустун коммунисттик тургузуушкунунда улуг тирилелеринин дугайы, партияның XIX съездинин шийтпирлерин совет тургузугун болгаш социалисттик демократиянын буржуаз демократиядан арткы күштүгүн муң-муң агитаторлар соңгулдаларга чугаалап берип турар.

Соңгулдалар дугайында дүрүмү эауагар областын бүгү Советтеринге соңгулдалар талазы-биле 1800 ажыл соңгулда округтары тургустунуп турар болгаш ооң ишинде ажилчы чоннар депутаттарының Тыва область Сөвединге соңгулдалар талазы-биле 96 соңгулда округтары тургустунган. Область, район, хоорай, суму, суур Советтеринге соңгулдалар талазы-биле соңгулда комиссияларынын составына кандидаттар депшидигези доозулган болза ол комиссияларнын составын бадылаары дооступ турар. Ажилчы чоннар боттарынын эң эки төлөөлекчилерин комиссияларнын составына депшиткен.

Соңгулдаларынын бүгү ажил-хөргөө бистин чуртувуста администрация шугуму-биле эвес, харын соңгулдалар боттары боттарының төлөөлекчилерин дамчытып чорудуп турарын соңгулда комиссияларын тургузуу турары, ол комиссияларын составын хей-ниги организациялары, ажилчы чоннарнын хуралдары депшидип турары херечилеп турар. Соңгулдалар эргелеп чорударынын ындыг чуруму болза, совет соңгулда системанын калбак демократтыг чоруунун бир илэрээшкени болур.

Совет соңгулда хоойлузу болза, бисте соңгулда системанын эң не демократтыг принциптерин айтыпшаан, ол демократтыг принциптерин херек кырынга ботандарынын чурумун тодаргайлап турар. Соңгулдалар дугайында дүрүм болза, чер-чер Советтеринин күөскөчү комитеттерин харысалгалыг болгаш улуг хүлээлелерин оонап турар. Соңгулдалар хунунге чедир 55 хонуктан орай эвесте бүгү Советтерге соңгулдалар талазы-биле соңгулда округтары 45 хонуктан орай эвесте — соңгулда участооларын тургузар болгаш 30 хонуктан орай эвесте — соңгулчулар даңзыларын кылып, бүгү-ниги көөрү-биле азып чарлаарын күөскөчү комитеттер хандары хүлээлелегин. Бүгү соңгулда комиссияларын тустус хуусааларда бадылап тургузарын соңгулдалар дугайында Дүрүм база күөскөчү комитеттерге хүлээлел турар.

Соңгулда округтарын, соңгулда участооларын тургузары, соңгулда комиссияларын бадылаары болгаш соңгулчуларын даңзыларын кылары, соңгулда документилерин парлап белеткээри — соңгулда кампаниязынын чугула организациязы үези болур.

Бо ажил болза, совет ажилдакчылардан бичин-даа саададышкын чокка күженишинин ажилды илеп турар. Бо чугула ажилды чединшинин болуру — Советтеринин күөскөчү депутаттарын болгаш совет активти ол ажилга кайы-хире хандыканын хараары. Чугула калбак активти дузалакчызы-биле бо чугула хемчеглерин чер-чер Советтеринин ажилдакчылары чединшинин чорудуп болур.

Моон мурнунда эрттип турган соңгулда кампаниязынын үезинде организациязын ажилдарга, ылганга соңгулчулар даңзыларын кылып тургузарына озалдашкыннар болгаш соңгулда хоойлузу хажыдар чоруктар тургузала. Ындыг четпестерин ам дапкырап болбас ужуруг. Соңгулчуларын даңзын кылып тургузары ана-ла техниктиг ажил эвес, политиктиг чугула ажил болур. Чугула соңгулчуларын бадылаашкына чүс хуу саат чокка кирип, боттарынын хүндүлүгү хүлээлелгин күөскөчү соңгулчулар даңзынунда улуу-биле хараары. Соңгулдаларын чарлаандан бээр элээн үе эртсе-даа, аңаа белеткелдер чаа калбарып эгелээнин минер херек. Соңгулдалар белеткелдине бичин-даа сулараашкын, чүве эскербес, оожургаар чорук соңгулда хоойлузу хажыдарына чедир төлээде, Советтеринин күөскөчү органын ажилдакчылары оперативтиг, кичээгейлиг, харысалгалыг болур ужуруг.

Соңгулда кампаниязы болза, чер-чер Советтеринин бүгү ажил-чорудулгазын экинчилерин, бот-шүгүчүлүгү чүлелди адаандан өрү шүгүчүлүгүлү калбартырынын лозунгунун ада-биле эрттер ужуруг. Чер-черини чамдык Советтеринин ажилында шийтпирлерин биле илередип болгаш чайладыр ужуруг хей четпестер бар. Ол четпестерин илередип болгаш чайладыр соңгулда кампаниязы улу идигрин бээр.

Партия организацияларынын сорулгазы болза, агитация-массалыг ажилды калбартыры-биле кады, соңгулда кампаниязынын үезинде Советтерин удуртуун улам-на күштелдирип, оларын мурнунда улуг болгаш харысалгалыг сорулгаларын ботандарында Советтерге бүгү талазы-биле дузалажыр хүлээлелгин.

Соңгулда кампаниязынын хунне-ринде партия, совет организациялары болза, совет улустун мурнунда туруп турар сорулгаларын калба-биле болгаш бүгү талазы-биле тайылбырлап, ол сорулгаларын күөскөчү ажилчы чоннарны мобилизаастаар ужуруг.

Соңгулда кампаниязы-биле хажыдар совет кижилерин күженишинин партиянын XIX съездинин төөгүлүгү шийтпирлерин ботандарына мобилизаастаары — партия организацияларынын болгаш чер-чер Советтеринин бири чергенин хүлээлелгин болур.

Ажилчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринге соңгулдаларын хунне-ринде совет улус Ленин — Сталинни партиянын долгандыр улам-на сырый катыжар. Социалисттик Төрөн чуртунун эң эки оолдарын болгаш кыстарын депутаттарга депшидип база соңгулдуп тургаш, бистин улустун бодунун чакызын, коммунизмни улуг херээрге кызыгаар чокка бердингенин база катап көргүзөр.

Күртүне эрге-чагыргазынын чер-чер органы — ажилчы чоннар депутаттарынын Советтеринин соңгулдаларына белеткелди коммунизм тургузуушкунун талазы-биле чаа-чаа чединшинер дээш демиселдин тургунун ада-биле чорудаал!

ЧЫЛ ПЛАНЫН ХУУСАА БЕТИНДЕ

Москваң Краснохолмск комбинатынын ажилдакчылары социалисттик чарышты калбарып чорутканын, чыл планын декабрь 15-те күөскөчкен.

АҢЧЫЛАР ХҮЛЭЭЛГЕЗИН КҮӨСӨТКЕН

Башкы Сталинга чоруткан чаа-аңында алган хүлээлелдин Тожу районун аңчылары ак-сөгкүлдиг күөскөчкен.

Район күөсөчүге аң-өлүк дужаарынын чыл планын декабрь 21-де 103 хуу, дөркү кварталдын планын 124

чүзүңге чедир 190 муң метрден эвээш эвес костюм кылып посту чоңга бээр деп хүлээлге алган ажилдап турар.

(СЭТА).

Ажилчы чоннар депутаттарының Тыва область Сөвединге соңгулдалар талазы- биле Тыва областын соңгулда комиссиязын бадылаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун ЧАРЛЫ

«РСФСР-ниң ажилчы чоннар депутаттарының край, область, округ, район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге соңгулдалар дугайында Дүрүмүн» 27 болгаш 28 чүүлдерин барымдалаш, ажилчы чоннар депутаттарының Тыва область Сөвединге соңгулдалар талазы-биле областын соңгулда комиссиязынын составынга хей-ниги организацияларынын болгаш ажилчы чоннарнын нитилелдеринин моон адаанда төлөөлекчилерин бадылаар:

Соңгулда комиссиязынын даргазы Саган-оол Олег Карламонович — ССРЭ-ниң совет чогаалчылар Эвилелиниң Тыва салбырында,

Соңгулда комиссиязынын даргазынын оралакчызы Ломаев Анатолий Иванович — Политиктиг болгаш эртем билгилер непередиринин талазы-биле Бүгү-эвилел нитилелинин Тыва область салбырында,

Соңгулда комиссиязынын секретары Бочкова Евдокия Дмитриевна — Кызыл хоорайның коммунисттик партия организациязында,

Соңгулда комиссиязынын кижигүннери:

Адым-оол Оюн Телсепович — Аныяктарын Бүгү-эвилел Ленинни Коммунисттик Эвилелинин Тыва область организациязында,

Восовдин Евгений Афанасевич — Профессионал эвилелдеринин Тыва область Чөвүлелинде,

Кара-оол Василий Олександрович — Танды районда Сталин аттыг колхозтун колхозчуларында,

Клирик Самба Аржаалдаевич — Каа-Хем районда Ворошилов аттыг колхозтун колхозчуларында,

Маады Кима Кок-оловна — Би-Хем райондун Туран чеди чыл школарынын башкыларынын болгаш техниктиг ажилдакчыларынын коллективинде,

Радченко Надежда Михайловна — Кызылдын хоорай эмне-лелгезинин ажилдакчыларынын коллективинде,

Соном Соян Сономович — Тыва областын коммунисттик партия организациязында,

Темир Хертке Коналович — Тыва дугу трестизинин ажилчыларында болгаш инженер-техниктиг ажилдакчыларында,

РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы М. ТАРАСОВ,

РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Секретары И. ЗИМИН.

Ажилчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Сөвединге соңгулдалар талазы-биле хоорай соңгулда комиссиязын бадылаар дугайында

Тыва автономнуг областын ажилчы чоннар депутаттарынын күөскөчү комитетинин шийтпирини

«РСФСР-ниң ажилчы чоннар депутаттарынын край, область, округ, район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге соңгулдаларын дугайында Дүрүмүн» 51 болгаш 52 чүүлдерин барымдалаш, ажилчы чоннар депутаттарынын область Сөвединин күөскөчү комитетинин шийтпирлээни болза:

Ажилчы чоннар депутаттарынын Кызыл хоорай Сөвединге соңгулдаларын талазы-биле хоорайның соңгулда комиссиязынын составынга хей-ниги организацияларынын болгаш ажилчы чоннарнын нитилелдеринин моон адаанда төлөөлекчилерин бадылаар:

Соңгулда комиссиязынын даргазы — Шилоховостов Василий Максимович — хоорайның парторганизациязында,

Соңгулда комиссиязынын даргазынын оралакчызы — Бегиз Донгак Олай-Сюрюнович — «Шын» солун редакциязынын профвилел организациязында,

Соңгулда комиссиязынын секретары — Сердобова Лидия Савишна — хоорай школаларын башкыларынын болгаш ажилдакчыларынын нити хуралында,

Соңгулда комиссиязынын кижигүннери:

Носова Таисия Алексеевна — областын партия школарынын ажилдакчыларынын болгаш диннакчыларынын нити хуралында,

Иванова Эмма Михайловна — алтка ажилдакчыларынын коллективинин нити хуралында,

Плынина Надежда Степановна — ВЛКСМ-ниң хоорай организациязында,

Чернышев Никол Радионович — хоорайның электри станциязынын ажилчыларынын болгаш алба-хаакчытарын нити хуралында,

Лебедев Федор Николаевич — хоорайның хере-лелчилер нитилелинде,

Гальченко Ксения Ивановна — хооркомхозтун ажилчыларынын болгаш алба-хаакчытарын нити хуралында.

Тыва автономнуг областын ажилчы чоннар депутаттарынын область Сөвединин күөскөчү комитетинин даргазынын оралакчызы А. КОЗАЛЕНКО,

Тыва автономнуг областын ажилчы чоннар депутаттарынын область Сөвединин күөскөчү комитетинин секретары М. ПАХОМОВ.

Кызыл хоорай, 1952 чылдын декабрь 25.

ЭВИЛЕДЕШКЕН РЕСПУБЛИКАЛАРДА

Культураның одагалары

Чокта чаа Белоруссияның найсылалы Миньский республиканын культу-тура чырыдышкын албан черлеринин ажилдакчыларынын чөвүлел хуралы болган.

Новоселовтун номчулга бажынын эргелекчизи эш Чебан колхозчу тараачыларын өшүп турар культу-ралыг негелдезинин дугайын анаа чугаалаан. Ооң райондун бүгү колхозтары клубтарга болгаш библио-текаларыг колхозчуларын бажы-нарында радио бар, ол суурга хун-нүңче дыка хей солуннарны болгаш журналдарын эккеп турар деп эш Че-бан чугаалаан.

Ол болгаш өске-даа саналдар бол-за, чөвүлел хуралга диннадып тур-ган санарнын тодаргай көргүзү-болган. Бо чылын колхозтарга 1200 клубтар тутунган, библиотекаларын саны 1950 чыл-биле дөңизерге бир чарткы катап өскөн.

Хоорайларын болгаш көдөзүн

Чер-чер Советтеринин соңгулдаларына белеткел

КУИБЫШЕВ. Областын соңгулда комиссиязынын составынча кандидаттар депшидигезинин талазы-биле хуралдар областын хоорайларына болгаш суурларына болгалаан.

Кубышев гидроэлектростанция тудуунун он талакы эрикте гидро-техниктиг тудууларын ажилчыларын, инженер-техниктиг ажил-дакчыларынын болгаш алба-хаакчытарын коллективни областын соңгулда комиссиязынын составынча эскаваторжулар бригадаларын бригадир М. Ю. Евецки депшиткенер. Сергеевский райондун Кандабулакская МТС-инин механизаторлары областын соңгулда комиссиязынын кижигүннери кандидат кылдыр комбайнер П. С. Карюхинни депшиткенер.

ТАГАНРОГ. Чер-чер Советтеринге соңгулдаларга белеткелдер хун-буруле болгаш албан черлеринде, өөредилге черлеринде агитаторлар белеткел чорудуп турар. «Красный котельщик» заводтун 200 ажыл агитаторлары чонун ортузунда масса-политиктиг ажилды чорудуп турарлар. Соңгулда комиссияларынын кандидаттар депшидигезини алдар болдурган ажилчы чоннарнын хуралдары эрттип турар. Андреев атты заводтун металлургиянын хей кижиги коллективни хоорайның соңгулда комиссиязынын составына Сталинчы шаңгалды лауреады вальцовик В. А. Ванжы депшидип үндүргөчү.

УФА. Башкириянын ажилчы чоннары соңгулда комиссияларынын составынча кандидаттарын депшидип турар.

Уфа областын соңгулда комиссиязынын составынча депшидигезинин аразында — «Туймазабурнефть» трестин бирги конторынын долот цехинин начальниги, Социалисттик Куш-ажылдык Маадары Ш. Ю. Гатиатулин. Чимичская МТС-тин комбайнеру, Социалисттик Куш-ажылдык Маадары Ф. В. Фаноз, Иглинский райондун «Ленинин оруу» колхозтун инек саакчызы эш Тарасевич олар баш бар.

ВОЛОГА. Ажилчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринге соңгулдаларын талазы-биле областын хоорайлар болгаш районнар соңгулда комиссияларынын составынча кандидаттар депшидигезини областа чоруп турар. Бүдүрүлгенин мурнакчыларын, колхозчу көдөзүн алдарды кижилерин, совет интелли-генциянын төлөөлекчилерин кандидаттар кылдыр депшидип турар.

ВОЛОГА райондун «Кызыл тук» колхозтун кежигүннери болза, областын соңгулда комиссиязынын составынча областын сурагалы инек саакчызы, РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң депутаты Е. В. Корычлованы кандидат кылдыр депшиткенер.

САРАНСК. Мордва АССР-де соңгулда комиссияларынын составынча кандидаттар депшидигезини эгелээч. Он муң ажыл агитаторлар соңгулдалар дугайында дүрүмүн соңгулчуларга тайылбырлап, партиянын XIX съездинин шийтпирлеринин дугайында беседаларын чорудуп турарлар.

ЯКУТСК. Бүдүрүлгелерде, албан черлеринде, өөредилге черлеринде хоорайның соңгулда комиссиязынын составынча кандидаттар депшидигезини эгелээч. Хоорайның партия организациязында партия хооркомунун секретары В. Г. Мельниковтун кандидатуразын депшидип үндүргөн. Хоорайның комсомол организациязы «Якутстрой» трестин сурагалы стажановчулар, малярлар бригадаларын бригадир Л. И. Шерсто-ваны депшиткен.

ОРЕЛ. Орел райондун «Пробуждение» деп көдээ ажил-агый артелинин колхозчуларынын хей кижиги киржикчилиг хуралында областын соңгулда комиссиязынын составынча мал фермазынын эргелекчизи П. И. Чикнин депшиткен. Ооң эргелекчилеп турар мал фермазы рай-онда эң эки фермаларнын бирээзи болуп турар. Орел хоорайның № 17 школарынын башкыларынын коллективни райондун соңгулда комиссиязынын составынча башкы П. П. Большувановны депшиткен.

КОСТРОМА. Областын соңгулда комиссиязынын составынча кандидаттар депшидигезинин талазы-биле бүдүрүлгелерин ажилчыларынын болгаш алба-хаакчытарын көдээ ажил-агый артельдеринин колхозчуларын хуралдары Костромага болгаш областын районнарына болгулап эрткен.

Тожу районда

ТОПА-ХЕМ. (Радио-биле) Райондун соңгулда комиссиязынын составынга 7 кижиги депшитирген. Ында КПСС райкомунун коллективинде партия организациязында депшитирген, КПСС райкомунун секретары эш Дастай-оол, райкуоском коллективинин ажилчы, алба-хаакчытарын депшитирген, райондун сан килдинизин эргелекчизи эш Дамды-оол, райондун 7 чыл школарынын башкылар коллективинден депши-

тирген, школа директору эш Шогжал, райондун көдээ ажил-агый килдинизин тускай артемылдерден депшитирген, агроном эш Спридо-вова, «Май 1» колхозтун колхозчуларында депшитирген, колхоз даргазы эш Монгалбын, «Совет Тыва» колхозтун колхозчуларында депшитирген, сурагалы агчы, херээжен эш Дүкел олар кирип турар.

Ооң-биле кады, районда 7 кезек черде агитпунктуларын тускуса болгаш оларнын эргелекчилерин тустус бадылаан.

(СЭТА).

Капитал болур. Совет казак, Коммунисттик партия ооң дугайында мога чок сагыш салып турар. Эң ылангы эвилелдешкен республикаларда улустун кадык камгалаалын хөгжүлдэи ол сагыш салышкын дугайында тодаргай чугаалап турар.

Бо чылын Армян республиканын бюджетинден улустун кадык камгалаалын херээне 165 миллион ажыл рубльди үндүргөн. Эмне-лелдере оруннар саны чыл бүрдө көвүдөп турар. Сөөлгү үеде Ереванда, Лениннакада, Кировокада элээн хей чаа эмнегелер тутунган.

Республиканын районнарында ренген салбырлары болгаш өске-даа тускай эмнегелер черлери үргүлчү калбарып турар.

Франция ышкаш капиталисттик чуртта бир эмчиге 1000 кижиги онажып турда, Голландияда 1.160 кижиге, Египетте 4.350 кижиге онажып турда. Совет Арменияда бир эмчиге 483 кижиге онажып турар.

Депутаттар клубтарга дузалажып турар

Казахстанның найсылалы Алма-Атада ийи чүс ажыл культу-чарыдышкын албан черлери — клубтар, кинотеатрлар, музейлер бар.

Ажилчы чоннар депутаттарынын Алма-Ата хоорай Сөвединин культу-тура чырыдышкын ажил талазы-биле доктаамал комиссиязы клубтарын, библиотекаларын болгаш кинотеатрларын ажилын дуржулгаларын өөренип көөр болгаш байыдар деп шийтпирлеп алганнар. Хоорай болгаш районнар Советтеринин 50 ажыл депутаттары клубтар

Кызыл хоорай, 1952 чылдын декабрь 25.

РЕДАКЦИЯ ПОЧТАЗЫНДАН

Областың харылаа органынын, эң ылангыч областың колхозтарына, көдээ Советтеринге почта чедирлигизинде четпестерин дугайында бижикчилерин шүгүмчүлөрдү чагалаарын «Шың» солунун редакциязы үргүлчү ап турар.

Бай-Тайга районун «Победа» колхозта бижикчи эш Х. Таан-оолдун бижип турары болза:

«Көдээ чурттап турар ажылчы чон, көдээ интеллигенция парлаганы өйшанда ал, оон өрөнирин улуу биле күзөп турар дээрзин Бай-Тайга районун харылаа конторазынын ажылдакчылары болгаш колхоз баштаар чери утуп турарлар. Оон уламандан «Победа» колхозка почта улуг үзүктелинги кин-биле кээп турар: «Учительская газета», «Сылдысчы»» болгаш өскө-даа солуннар чагыдыкчыларына четче келбей турар.

Районга харылаа ажылың эки жидер дугайында шийтирилгич кем чегин район Советинин күүсекчи чүгө албай турарың деп шын айтырыгы чагаанын автору салып турар.

Улуг-Хем районун Калинин атыг колхозта бижикчи эш С. Ойдул Калинин атыг колхозтун почтачызы Уйнукай-оолдун багай ажылдап турарын шүгүмчүлөп турар.

«Уйнукай-оолдун харысалга чогулдан ажылчы чоннар депутаттарынын областы Советинин депутаттары эш Күскейдеге облусу күүскөмдөн чоруткан албанын бижип черге чыкканы тыпкаш, адрестээн кижизинге өскө кижилер чедирген. Совет Армияда Бүскейдеге алазы Шыңрапка чоруткан чагазын Уйнукай-оол шүүт чидирген. Ол ышка солундары, журналдары чагыдыкчыларына өйшанда, четче чидирбей турар. Почтачынын ажылы харысалга чок чоруун колхоз баштаар чери биле тура-ла анаа трудолюбья берип, оңу хемчег албай турары канчап-даа таарышпас».

Сүт-Хөл районун Бора-Тайгада «Сталинчук орук» колхозта почтачы эш Комбунун багай ажылдап турарын эш О. Александрнын бижип турары болза:

«Комбунун буруузу-биле бижикчилерден чагыдыктын албайн турарлар хөй. Бо чорук 1953 чылдын солун чагыдыгына безин моондакты жураштырып турар. Почтачы дугайында партия эге организациязына айтырыг тургузарга «почтачы бар чүве, багай ажылдап турар, солугу чүвө» деп кардан өскө хемчег албайн турар».

Колхозтарга почта чедирлигизинде четпестерин шүгүмчүлөвшишпес, ол ажылды экинжидеге улгандуу ууелгил саналарны бижикчилер үндүрүп турарлар.

Почтачыларны колхозчуларнын нити хуралындан бадылааш, оларга телебирин колхозтун хөрөгизинден берип турар болгай. Ындай төлөөдө почтачыларны шын, эч-не ак секидилер кижилерден шилип тургускаш, оларнын ажылына контрольду колхоз баштаар чери тургузары чүгула.

Ынчаарга почтачыларнын билг-мерегезини бедилер-биле болгаш оларнын ажыл дуржулгазын сол-шуртары-биле семинарларны, чөвүлел хуралдарны районнар төптөринге эртирип турары чүгула-дыр дээрзин боттарынын чагааларында бижикчилер сүмелеп турарлар.

Бо барымдаалар болза, харылаа ажылында четпестерин барын илеретпешпес, ол четпестерин ууткаарын чонун манап турарын хечерилеп турар.

Сурагылы кадарчы

Нинтинин малын өстүреринин улуг сорулгаларын Улуг-Хем районун Сталин атыг колхозтун кой кадарчысы эш Сандак эрестиг күүчү седип турар. Колхозтун кой малын үш чыл дургузунда кыш, чай чок кадарып келгени-биле эш Сандактын дуржулгазы чыл бүрдө улгудып, оон хайгааралында хойлары өзүл-делип болуп турар.

Ам эш Сандакта 330 баш төрүүр хойлар бар, оларнын 350 баш кара-кул үксаалыг чаш хураганлардан ажаап, доруктурут алып деп үлээлгени алгаш, ында хойларын чаңгыс-даа баш хоратпас дээш терең оьттут кыштаанда чедикшигин одаладып турар.

М. САДЫЙ.

Тыва автономнуг областың ажылчы чоннар депутаттарының областың Сөвединге сонгулдалар талазы-биле сонгулда округтарын тургузар дугайында

Тыва автономнуг областың ажылчы чоннар депутаттарының областың Сөвединин күүсекчи комитединин

Ш И Т П И Р И

РСФСР-нин Конституциязының 145 чүүлүге база «РСФСР-нин ажылчы чоннар депутаттарынын край, область, округ, район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге сонгулдалар чорудар дугайында дүрүмүн» 25 чүүлүгө үдөзилээш, ажылчы чоннар депутаттарының областың Сөвединин күүсекчи комитединин шийтирилгези болза:

1. Тыва автономнуг областың ажылчы чоннар депутаттарының областың Сөвединге сонгулдалар талазы-биле моон алаанда сонгулда округтарын тургузар:

Кызыл хоорай

1. Кызылдын завод сонгулда округу (Төвү—алгы заводунун клубу), составында: алгы заводунун сууру, өдүк оазанынын, нефти оазанынын, ошолтросоюзтун транспорт конторынын, заготзернорун девискээрлеринде чурттап турар чурттакчы чон.

2. Уастур сонгулда округу (Төвү—Заозерная 140 дугаар бажында кызыл булун), составында: септеңге заводунун девискээринде чурттап турар чурттакчы чон, оон эгелээш, Херууд оарын талазында чедир чурттап турар бүгү чурттакчы чон.

3. Барын өрнук сонгулда округу (Төвү—№ 8 школа), составында: МТС-тин, тууьбу заводунун, УМВД ОИИК-нын девискээрлеринде болгаш Енисейнин оң талакы өрнуктарында чурттап турар бүгү чурттакчы чон.

4. Чеховскийнин барын талакы сонгулда округу (Төвү—Чер башкарында черинин бажыны), составында: Енисейден Дружба кудумчузунга чедир Чесерлиг кудумчузунга чедир саныг талазы; Чесерлиг кудумчузунун барын талазында бүгү кудумчулар болгаш доора кудумчулар-биле кады Дружба кудумчузунун дең саныг талазы.

5. Чеховскийнин мурнуу талакы сонгулда округу (Төвү—№ 5 школа), составында: Дружба кудумчузунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Чесерлиг кудумчузунун дең саныг талазы; Чесерлиг кудумчунун барын талазында бүгү кудумчулар болгаш доора кудумчулар-биле кады Дружба кудумчузунун дең саныг талазы, мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир.

6. Сонгу талакы сонгулда округу (Төвү—Сталин атыг культура бажыны), составында: Енисейден Ленин кудумчузунга чедир Чесерлиг кудумчузунун дең саныг талазы; Чесерлиг кудумчунан Октябрьская кудумчузунга чедир Ленин кудумчузунун дең саныг талазы; Енисейден Ленин кудумчузунга чедир Октябрьская кудумчузунун дең саныг талазы.

7. Песочный сонгулда округу (Төвү—Сталин атыг культура бажыны), составында: Ленин кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Чесерлиг кудумчунун дең саныг талазы; Чесерлиг кудумчунан Песочная кудумчузунга чедир Ленин кудумчунун дең саныг талазы; Ленин кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Песочная кудумчунун дең саныг талазы.

8. Мурнуу талакы сонгулда округу (Төвү—ВЛКСМ XXX чыл ою атыг кинотеатр), составында: Ленин кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Песочная кудумчунун дең саныг талазы; Песочная кудумчунан Октябрьская кудумчузунга чедир Ленин кудумчунун дең саныг талазы; Ленин кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Песочная кудумчунун дең саныг талазы.

9. Октябрьскийнин барын талакы сонгулда округу (Төвү—Облпотребсоюз клубу), составында: Енисейден Рабочая кудумчунга чедир Октябрьская кудумчунун дең саныг талазы; Октябрьская кудумчунан Комсомольская кудумчунга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы; Рабочая кудумчунан Енисейге чедир Комсомольская кудумчунун дең саныг талазы.

10. Октябрьскийнин чөөн талакы сонгулда округу (Төвү—УМВД клубу), составында: Енисейден Рабочая кудумчунга чедир Комсомольская кудумчунун дең саныг талазы; Комсомольская кудумчунан Интернациональная кудумчунун дең саныг талазы.

11. Типография сонгулда округу (Төвү—Типография клубу), составында: Енисейден Рабочая кудумчунун дең саныг талазы; Рабочая кудумчунан Енисейге чедир Комсомольская кудумчунун дең саныг талазы; Комсомольская кудумчунан Интернациональная кудумчунун дең саныг талазы.

12. Прометей сонгулда округу (Төвү—Совхоз трестинин конторазы), составында: Октябрьская кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы; Рабочая кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Октябрьская кудумчунун дең саныг талазы; Рабочая кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы.

13. Транспорт сонгулда округу (Төвү—Автотранспорт клубу), составында: Рабочая кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы; Рабочая кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы.

14. Гранспорт сонгулда округу (Төвү—Рабочая кудумчунун дең саныг талазы; Рабочая кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Октябрьская кудумчунун дең саныг талазы; Рабочая кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы; Рабочая кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы.

15. Автотранспорт сонгулда округу (Төвү—Автотранспорт клубу), составында: Рабочая кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы; Рабочая кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы.

16. Мунуру-чөөн сонгулда округу (Төвү—Ыяш ажыл-агыйнын областың эргелели), составында: Рабочая кудумчунан мурнуу чүкке кудумчунун ужуңга чедир Каа-Хем кудумчунун дең саныг талазы; Каа-Хем кудумчунан чөөн-чүкке кудумчунун ужуңга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы; Каа-Хем кудумчунан чөөн-чүкке кудумчунун ужуңга чедир Рабочая кудумчунун дең саныг талазы.

17. Хөндергей сонгулда округу (Төвү—«Кызыл тараачын» колхозтун конторазы), составында: Хөндергей суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

18. Шами сонгулда округу (Төвү—суму Советинин клубу), составында: Шами суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

19. Хөрүм-Дег сонгулда округу (Төвү—Жданов атыг колхозтун конторазы), составында: Хөрүм-Дег суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

20. Бай-Тала сонгулда округу (Төвү—Октябрь 30 чыл ою» колхозтун конторазы), составында: Бай-Тала суур база Тыянын дуржулгалык көдээ ажыл-агый станциязынын девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

21. Айме сонгулда округу (Төвү—Ленин атыг колхозтун конторазы), составында: Айме суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

22. Байракан сонгулда округу (Төвү—Сталин атыг колхозтун конторазы), составында: Байракан суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

23. Федоровский сонгулда округу (Төвү—Федоровка суур), составында: Федоровка, Бүрен-Хем көдээ Советтеринин болгаш Бай-Сөгөт суур Советинин чурттакчылыг черлери.

24. Сарыг-Септин барын талакы сонгулда округу (Төвү—«Октябрь 14 чыл ою» колхозтун конторазы), составында: МТС коьданындан Заготзерно деп доора кудумчуга чедир Сарыг-Сеп суурунун барын талазы, Медведовка суур, Ворошилов атыг колхозтун бүгү фермаларында чурттап турар чурттакчы чон.

25. Сарыг-Септин чөөн талакы сонгулда округу (Төвү—Сарыг-Септин ортумаак школазы), составында: Заготзерно деп доора кудумчунан лсхоз коьданынга чедир Сарыг-Сеп суурунун чөөн талазы, Даниловка суур, Терзиг, «Октябрь 14 чыл ою» колхозтун бүгү фермаларында чурттап турар чурттакчы чон.

26. Бүрен-Аксыйн сонгулда округу (Төвү—«Кызыл тук» колхозтун конторазы), составында: Бүрен-Аксыйн суму Советинин чурттакчылыг черлери.

27. Ильянка сонгулда округу (Төвү—Ильянка суур), составында: Ильянка көдээ Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

28. Ойнаа сонгулда округу (Төвү—Ойнаа суур), составында: Хараал суур Советинин чурттакчылыг черлери.

29. Кара-Хөл сонгулда округу (Төвү—Даксы-Аксы суур), составында: Кара-Хөл суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

30. Ак-Довурактын барын талакы сонгулда округу (Төвү—Ак-Довурак клубу) составында: Ак-Довурак суурунун барын талакы кезээ.

31. Чөөн-Хемчик район

32. Чадаанын чөөн талакы сонгулда округу (Төвү—районунуң культура бажыны), составында: Победа болгаш Новая кудумчулары.

33. Чадаанын барын талакы сонгулда округу (Төвү—МТС конторазы), составында: МТС-тин ажылчын сууру, Куржоншьянын сууру, Сталин болгаш Октябрьская кудумчулары.

34. Чадаанын көдээ сонгулда округу (Төвү—«Искра» колхозтун төвү), составында: Чадаана суур база Стандарттыг бажын тудуунун комбинатынын девискээринде чурттакчы чон.

35. Хөндергей сонгулда округу (Төвү—«Кызыл тараачын» колхозтун конторазы), составында: Хөндергей суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

36. Шами сонгулда округу (Төвү—суму Советинин клубу), составында: Шами суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

37. Хөрүм-Дег сонгулда округу (Төвү—Жданов атыг колхозтун конторазы), составында: Хөрүм-Дег суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

38. Бай-Тала сонгулда округу (Төвү—Октябрь 30 чыл ою» колхозтун конторазы), составында: Бай-Тала суур база Тыянын дуржулгалык көдээ ажыл-агый станциязынын девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

39. Айме сонгулда округу (Төвү—Ленин атыг колхозтун конторазы), составында: Айме суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

40. Байракан сонгулда округу (Төвү—Сталин атыг колхозтун конторазы), составында: Байракан суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

41. Федоровский сонгулда округу (Төвү—Федоровка суур), составында: Федоровка, Бүрен-Хем көдээ Советтеринин болгаш Бай-Сөгөт суур Советинин чурттакчылыг черлери.

42. Сарыг-Септин барын талакы сонгулда округу (Төвү—«Октябрь 14 чыл ою» колхозтун конторазы), составында: МТС коьданындан Заготзерно деп доора кудумчуга чедир Сарыг-Сеп суурунун барын талазы, Медведовка суур, Ворошилов атыг колхозтун бүгү фермаларында чурттап турар чурттакчы чон.

43. Сарыг-Септин чөөн талакы сонгулда округу (Төвү—Сарыг-Септин ортумаак школазы), составында: Заготзерно деп доора кудумчунан лсхоз коьданынга чедир Сарыг-Сеп суурунун чөөн талазы, Даниловка суур, Терзиг, «Октябрь 14 чыл ою» колхозтун бүгү фермаларында чурттап турар чурттакчы чон.

44. Бүрен-Аксыйн сонгулда округу (Төвү—«Кызыл тук» колхозтун конторазы), составында: Бүрен-Аксыйн суму Советинин чурттакчылыг черлери.

45. Ильянка сонгулда округу (Төвү—Ильянка суур), составында: Ильянка көдээ Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

46. Ойнаа сонгулда округу (Төвү—Ойнаа суур), составында: Хараал суур Советинин чурттакчылыг черлери.

47. Кара-Хаак сонгулда округу (Төвү—Кара-Хаак суур), составында: Кара-Хаак, Чесерлиг суму Советтеринин чурттакчылыг черлери.

48. Көк-Тей сонгулда округу (Төвү—Көк-Тей суур), составында: Көк-Тей суму Советтеринин чурттакчылыг черлери.

49. Мөңгүн-Тайга район

50. Мөңгүн-Тайга сонгулда округу (Төвү—Мугур-Аксы суур), составында: Мугур-Аксы суму Советтеринин чурттакчылыг черлери.

51. Дус-Даг район

52. Дус-Даг сонгулда округу (Төвү—Торгалыг суур), составында: Дус-Даг, Чалааты суму Советтеринин чурттакчылыг черлери.

53. Хандагайты сонгулда округу (Төвү—Хандагайты суур), составында: Хандагайты, Солчур суму Советтеринин чурттакчылыг черлери.

54. Саглы сонгулда округу (Төвү—Кызыл-Тей суур), составында: Саглы суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

55. Тураннын чөөн талакы сонгулда округу (Төвү—районунуң культура бажыны), составында: Тока, Садовая кудумчулары, Загородная деп доора кудумчу, МТС-тин база облпотребсоюз базанынын девискээринде, Шалдыглар, Тора-Аксыр, Туран-Бажы, Билегил, Хунук, Ожу деп черлерде чурттап турар чурттакчы чон.

56. Тураннын барын талакы сонгулда округу (Төвү—«Кызыл тараачын» колхозтун конторазы), составында: Дружба, Комсомольская кудумчулар, Советская, Рабочая, Кызыл партизан деп доора кудумчулар, «Кызыл тараачын» колхозтун, фермалары, Шивилигинин мал базазы.

57. Өөк сонгулда округу (Төвү—Алдың Өөк көдээ Советтин конторазы), составында: Алдың Өөк көдээ Советинин чурттакчылыг черлери.

58. Тараг сонгулда округу (Төвү—Ленин атыг колхозтун конторазы), составында: Алдың Тараг, Устуг Тараг, Устуг Өөк көдээ Советтеринин чурттакчылыг черлери база «Өөк» совхозунун суурунда чурттап турар чурттакчы чон.

59. Кызыл-Тайга сонгулда округу (Төвү—Ак-Аксы суур), составында: Кызыл-Тайга, Хөр-Тайга суму Советтеринин чурттакчылыг черлери.

60. Сүт-Хөл сонгулда округу (Төвү—Шагбан-Терек суур), составында: Сүт-Хөл суму Советинин чурттакчылыг черлери.

61. Бора-Тайга сонгулда округу (Төвү—Балгаш-Бажы суур), составында: Бора-Тайга суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

62. Кызыл-Тайга сонгулда округу (Төвү—Ак-Аксы суур), составында: Кызыл-Тайга, Хөр-Тайга суму Советтеринин чурттакчылыг черлери.

63. Сүт-Хөл сонгулда округу (Төвү—Шагбан-Терек суур), составында: Сүт-Хөл суму Советинин чурттакчылыг черлери.

64. Бора-Тайга сонгулда округу (Төвү—Балгаш-Бажы суур), составында: Бора-Тайга суму Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

65. Суг-Аксы сонгулда округу (Төвү—Суг-Аксы суур), составында: Суг-Аксынын көдээ Советинин девискээринде чурттап турар чурттакчы чон.

66. Алдан-Маадыр сонгулда округу (Төвү—Бажын-Шөл суур), составында: Алдан-Маадыр суму Советинин чурттакчылыг черлери.

67. Бай-Хаак сонгулда округу (Төвү—Бай-Хаак суур), составында: Бай-Хаак суур.

68. Балгазын сонгулда округу (Төвү—Балгазын суур), составында: Балгазын көдээ Советинин чурттакчылыг черлери, Владимировка суур, Тубсанатория сууру, Морачевка суур.

69. Сосновка сонгулда округу (Төвү—Сосновка суур), составында: Сосновка суур, МТС сууру.

70. Межегей сонгулда округу (Төвү—Успенка суур), составында: Межегей суму Советинин чурттакчылыг черлери.

71. Кочетовский сонгулда округу (Төвү—Кочетов суур), составында: Кочетов көдээ Советтин чурттакчылыг черлери болгаш «Элегес» совхозтун сууру.

72. Элегес сонгулда округу (Төвү—Элегес суур), составында: Элегес суму Советинин чурттакчылыг черлери.

73. Хову-Аксы сонгулда округу (Төвү—Хову-Аксы суур), составында: Южный, Северный база Узун-Ой суулар.

—

Тожу район

74. Тоора-Хем сонгулда округу (Төвү—Тоора-Хем суур), составында: Тоора-Хем суму Советтеринин чурттакчылыг черлери.

Тыва автономнуг областың ажылчы чоннар депутаттарынын областың Сөвединин күүсекчи комитединин даргазынын орагалчызы А. КОЗЛЕНКО.

Тыва автономнуг областың ажылчы чоннарынын депутаттарынын областың Сөвединин күүсекчи комитединин секретары М. ПАХОМОВ.

Кызыл хоорай, 1952 чылдын декабрь 25.

Редакцияга чагалаар

Артель Уставын хажыдар чоруктарны болдурбас

Көдээ ажил-агый артелиниң Сталинчы Уставы болза, нийтинин хөргөнгизин карак огу ышкаш камгалаар, куш-ажылды коммунисттиг өзү-биле көөр кылдыр колхозчуларны кижизидип турар. Ол дугайын партиянын XIX съездинин шийтириде тодаргай айткан, ылангыя Сталинчы Уставы хажыдар чоруктар-биле шынгыч демисежирин онзаллап шыйган.

Колхозтарнын организас тургузуун быхыдар, ажил-агыйн хөгжүдөр хемчеглер дугайында партиянын Төп Комитетинин, Совет чазактын удаа дараа үндүрүп келген доктаал, айтышкынары болза, колхозчу амдыралдын хөгжүлдезинге улуг рольдуг болган. Бо талазы-биле Чөөн-Хемчик районунун колхозтары биче эвес чедишиктерлиг болганы херечи болур.

Моон-биле кады районунун чамдык колхозтарында улуг четпестер бар. 1952 чылдын декабрь 1-ге чедир районун элээн хэй колхозтары 64 мун рубль ажыг алыр өрелерин эгидип албаан, чамдык кижилеринин самчыдааны 58 баш мал амдыгаа чедир колхозтарда эгитинмээн. Ол ышкаш районун колхозчуларында 239 кижизидилген минимунун чедир кууспээн, 100 ажыг кижизидилген кууспээн, 100 ажыг кижизидилген кууспээн чорук артель Уставын хажытканына санатырар апар.

Калинин аттыг колхоз мал өстүреринин күрүне планын кууспээн, ылангыя инекке 11 баш четпестурунда-ла колхоз даргазы эш Кызыл-оол 6 баш инекти, 8 баш койну сат-

тырган болгаш оон өртөөн чогуур сорулгадан өскээр чаргыдан. «Кызыл тараачын» колхозтун даргазы эш Момбедов, нийтинин сан чурумун үрөп, кассадан алган хэй түнүгү акшанын өткөдүн 3—4 айларда озалдаткан. Ол ышкаш эш Момбедов хуузунда бажын туттуруп алыр-биле күрүнен чээли алза-даа, ону колхозтун трудодени-биле саштыр кылдырып алган.

Көдээ ажил-агый артелиниң Уставына каржы ол бүгү фактыларын дарый узуткаар, колхозтарнын ажилын экижидеринге холбашкан хемчеглерин район организациаларында алган. Чыл иштинде колхозтарга хыналдаларны 3 катат чоруткан, көдээ ажил-агый килдининден 5 колхозтарга ревизиялар база келген.

Хемчеглерни ап, доктаал айтышкынары үндүрүп турганда болза, шийтиринин кууспээн дээш демиселдин чавыс денелде тургустунганында четпестер амдыгаа чедир бүрүн узуткатынмаан. Бо талазы-биле ажылды шийтирлиг күштелдирери чугула.

Нийтинин мал ажилын хөгжүдөр, сууржулганы калбартыр, ылангыя колхозтарны күчүгүр, колхозчуларны байлак чагай амдыралдыг болдурарына партиянын XIX съездинин шийтиринин амдыралга могаг чок боттандырыр ужурулуг. Көдээ ажил-агый артелиниң Сталинчы Уставын хажыдар бүтүлө илэрээшкенинге уду демиселди күштелдирери чугула.

Н. НАЙДЫН.

Санаторияда четпестерни узуткаар

Балгазын санаториязы болза, туберкулез ааргыны эмнезинге улуг рольду ойнап турар.

Ындыг болза-даа, санаториянын ажилында четпестер элээн хэй. Санаториянын директору эш Каракай санаторияда эмненип тураларга корум-чурум дугайында таныдылга ажылы: лекция, беседаны чорударын барык организастаан. Оон

ужурундан эмненикчилерден чамдык кижилер нийтинин корум-чурумун үрээр чоруктар бар.

Оон ынай санаториянын дирекция чери эмненикчилерге чамдык таарыгытыр кылдырып, чамдык шынарны экижидерин база санаторияга арышкыны тургузарын чедип албайн турар.

О. ШАНЧАЙЛАН.

Чонун херегелелин хандыраар

Чонун культуралыг амдыралына эргежок чугула барааннары эл-бекшидлин-биле садыгларыме Чөөн-Хемчик районунун райпозу кичээлгеин кошкаткан. Оон улумандан колхозчуларнын культура барааннарына херегели улгаткан. Эш ылангыя «Искра» колхозтун колхозчулары сонга шилдизип шилди, лекча кылдырына херектиг шийтирери уду-биле хереплеп турар. Чонун херегелелин чогуур үезин-

де хандырынче сагыш салбазын бир чылдагына болза, область төвүндө бараан экижидеринге транспорт четпестер организастап, калбак херегелелин барааннарын чорударын негевейн турары болур.

Калбак херегелелин барааннарын хандыраар-биле районун башгаар черинден негелдени районун уду-тур организациалары база салбайн турары моон тодаргай көстүп турар.

Х. ДОРЖУ.

Бора-Тайга школазынын ажилында четпестерни дүрген узуткаар

Сүт-Хөл районунун Бора-Тайга чеди чыл школазынын ажилында четпестер хэй. Чүл дизе, школазын класлары болгаш интернаттын өрээлдери соок, хирлиг. Оран бажык-биле четче хандырттынмаан, нандан интернатта уруглар коңчуп дыйкыш байдалда чурттап турар.

Школа, интернатта хүн режимин тургустунмаан. «Өреникчилерге сагылга-чурум дүрүмүнүн» ыназыла кууспээн дээш демисел чорутуун майлар.

Школазын 300 ажыг өреникчилеринден чамдык хүннеде 80—90 чам өреникчилер кичээлдерге келбейн баар таварылгалар эвээш эвес.

Школада чангыс-даа массалыг белгүм тургустунмаан. Өреникчилер ортузунда лекция, беседалар номчулгазы мырынай чок.

Школада комсомол, пионер организациалары тургустунган болза-даа, оларнын ажылы мырысай сандаргай: мынчага чангыс-даа хурал-суглаа болгаш чыгыш эрттип көрбээ. Өреникчилеринин, аде-велеринин ортузуна база ажил чорутууна.

Эртемнерин башкылашкынында кандыг-даа контроль чок. Ынчаарга школа директору Котова база өрөдильге эртелекчизин Кубанова олар бо аразында чангыс-даа башкыныч кичээлинге олорушаан. Шаак мындыг контроль чок, ээн байдалды ажыллап алгаш, чамдык башкыларнын талазындан кичээлдерни белет-лек чок, чавыс денелде эрттирер турары-биле өрөдильгенин шынары коңчуг куду. Чижээ, бирги улдунун түнелинде 70 ажыг өреникчи багай демдектерлиг болган.

Школазын ажил-агый, өрөдильге кижизидилгели бүгү ажилында

планнаашкын деп чүве көнүгүс чок: кым канчаар бодал турар болдур, херек ынааар ала-чаягаарлаашкын хей өзү-биле чоруп турар. Школада өрөдильге-кижизидилгели ажылды плангыч өзү-биле чорудар, өреникчилерни сагылга-чурумга кижизидер, оларнын ортузуна кижизидилге ажылы экижидер, башкылаашкына методтук дузаламчыны күштелдирер дээш өске-даа бүгү ажыларнын дугайында чамдык башкылар чугула саналдарын үндүрүп турза-даа, школазын удуруткучулары Котова, Кубанова оларнын адрезинге чөптүгү шүгүмчүлелдин оду шууг өренинге чаптап турар. Херектин байдалы ам дөптүнүп шыдагынар аргажок болган.

Районун улус өрөдильге кылдынын эргелекчизинин хүлээлгезин кууспээн турган эш Богданов бистин школага эвээш эвес катат чоран. Устүнде бүгү четпестерни ол билдир-даа турган. Оларны чайлады узуткаарын арга-сүмезин дилеп, чамдык башкылар оң мурунунга хомудал кылдыр, эш Богданов ону кичээлгеилг дыйнап, чөп шийтирээринин улуу, дирекциянын адрезинге хомудал кирген башкыларнын боттарын харын уду ссыпырып, демги Котова, Кубанова оларны кызымаа-биле камгалап келген.

Херекти ылап билер тура-ла, ажылга салгаа, харысалга чок, бюрократтыг удуруткучуларны Богдановтун камгалап турарынын ужуру черле чикти... Мынчангаш бистин школага тургустунган бо бүгү четпестерин чайлады узуткаар талазы-биле редакция биске дузала-жып шыдаар боор деп идигдевис.

Б. ЛАМАШ-ООЛ,
О. АЛЕКСАНДР.

Тайбын талалакчыларынын үшкү бүгү-индий съездизи Индиянын Джуллундурага болуп эрткен. Аная 350 ажыг төлөөлөр болгаш 5000 ажыг аалчылар киришкенер. Съездинин сөөлгү хуралына 15 мун ажыг кижизидилген.

Чурукта: Съездиге алдар бол дурган Джуллундурага болган чыскаалдын киржикчилери—тайбын талалакчыларынын колонназы. Чуруу Н. Пастуховтуу. СЭТА-нын прессклишези.

«Улустар аразында тайбыкны быжыглаары дээш» деп делегейниң Сталинчы шаңналынын лауреады Поль Робсонун медегелели

НЬЮ-ЙОРК. «Улустар аразында тайбыкны быжыглаары дээш» делегейниң Сталинчы шаңналын өөрүп четириниң-биле хүлээп ал турарын болгаш ол шаңналды алыр дээш Совет Эвилелинге чорутуу-биле паспорттуг болурун чедип алырын Поль Робсон парламента конференциянын медегелели. Поль Робсонга даштык паспорт бээринден күрүне департаментини амдыгаа чедир ойталап келген.

Тайбын дээш шимчээшкинин улам ынай быжыглаарынын эргежок чугулазын демдеглээш. Поль Робсон мынча деп чугаалаан: «Бүгү социал болуктеринин болгаш язы-бүрү үез-бодалдарынын он-он мун, харын миллион-миллион төлөөлекчилерин

хаара тудуп турар тайбын дээш шимчээшкинин калбарышкыны болгаш садылары болза, амгы үенин улу айымы болуп делегейнин үшкү дайынндан бистин чуртувусту болгаш бүгү делегейни бис камгалап а шыдаар кылдыр шак ынар өзер ужурулуг».

Тайбын дээш демиселге негрлер киржир ужурулуг деп айтканш, Поль Робсон мынча дээш: «Бир эвес бис, негрлер, тайбын дээш демиселпес болзувусса, бис болгаш бистин оолдарымыс Африканын улустарына болгаш бис ышкаш хосталга дээш демисежип турар өске-даа улустарга уду демиселче кири тырттырган турар бис».

(СЭТА).

Америк эжелекчилеринин үлгедиишкининин түнелинде Япон экономиканың кризизинин ханылаашкыны

ПЕКИН. Синьхуа агентлининин дамыдып турарын эзугаар алыр, «Шинчезжиш» деп журнал чүлүгү парлаан болгаш ында Катыйкан Штаттар Япониянын экономикаын буураашкынче кирип бар чыдар деп бижип турар. Япон улутунун дайын белеткелинге таарыштыр шилчтикени Япониянын бүгү экономиказын хөгжүлдезин чангыс талаалыг болдуруп турар деп журнал демдеглеп турар.

Тускай шериг чагылар дээр чагылар эзугаар, Япония барык ийичил дургузунда 763 миллион америк доллар түнүгү барааннарын америк аггрессорларга берген. «Экономист» деп япон журналдын дынадыгы-биле алыр, кедир чылы Япониянын шериг талазы-биле чаргыдаллары бо чылгызындан 60 хуу хей болур болгаш 1-600 миллион америк доллар түнүгү канчаар-даа аажок улуг хемчээлге чедер.

Чуртту милитаризастаанын-биле холбаштыр япон экономиканың кризизинин күштелгенин көдээ ажил-агыйныч болгаш улутунун дөв эвес хөгжүлдезинден илереп турар деп журнал айткан. Хөмүр даш улутунун болгаш аар улутунун продукциязынын бүдүрүлгезин кудулаан болуп турар. Херек кырында Япония болза, ачы-чөм чүүлдеринин артыкшылдыг чүүлдерин садыглар америк рынок апарган деп журнал бижип турар.

Калбак херегелелин барааннарын бүдүрүлгези дыка кызырылган. Чижээ, пөс-таавы улутунун продукциязынын бүдүрүп үндүрүлгези дайын мурунудагы денелден 33 хуу кудулаан.

Улуг-улуг монополияларга кыстырган биче болгаш ортумак бүдүрүлгелеринин аар-берге байдалын журнал демдеглеп турар. 1951 чылда 2673 ортумак болгаш биче бүдүрүлгелер хадгынган.

Монополистерини болуп турар 10 пөс-таавы компаниялары ол-ла үенин дургузунда 38.400 миллион иен (япон акша), азы 106 миллион ажыг америк доллар түнүгү канчаар-даа аажок улуг ажык-кончааны алган; химиктин боюнча бүдүрүп талазы-биле 6 компаниялар 14.700 миллион иен, азы 40 миллион ажыг долларны алган; каң эзилдирер 6 компаниялар 24 миллиард иен, азы 66 миллион америк доллар ажык-кончааны тыпканнар.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Кореянын Улустун армиязынын Кол командылаанын дыңнады

ПХЕНЬЯН. Корея Улус-Демократтыг Республиканын Улустун армиязынын Кол командылаанын декабрь 23-те медээлээн болза:

Эрткен хүнүн дургузунда Кореянын Улустун армиязынын катыжышкынары-биле кыдат улустун эки-турачылары америк-агли эжелекчилерге болгаш лисынманчы шериглерге уду камгаладкын тулчушкуннарын бүгү фронттарга эргитириштарга чоруткан. Кандыгдаа шериг объектилер чок Пхеньянын тайбын чурттакчылыг районна-

рын декабрь 22-де дүне америк агааржы дээрбечилер корум-чурум чокка бомбалааннар. Бомбалаашкынын түнелинде дыка хей чурттакчылар өлген болгаш дыка хей бажыннар база чер бажыннар үрелген.

Декабрь 23-те улустун армиязынын зениттиг кезектери болгаш дайыннын самолёттарын адар адыгы аңчылар дайыннын 9 самолётун аңдараткан болгаш 5 самолётту үрел аткан.

Франциянын экономнуг байдалынын дорайтаашкыны

ПАРИЖ. Эрттип турар 1952 чыл француз ажилчы чоннарга аар-берге чыл болган. Агрессии Атлантика пактызынын киржикчизи болуп Франциянын шериг талазы-биле чаргыдаллары бо чылын 1400 миллиард франк болган.

Улетпүрүнүн пөс-таавы болгаш алы-кеш дээш ышкаш адырларынын байдалы француз экономиканын буурап бадыйшкынын тодаргай херечизи болур.

Күш-ажылдын бүгү-нигити конфедерациязынын парлаан медээлерин эзугаар алыр, Франциянын пөс-таавы улутунун талазы-биле бүдүрүп үндүрүшкүн бо чылдын бир дугаар чартында 1929 чылдын денелин 83,3 хуузу болган. Оон дараазында айларда пөс-таавы бүдүрүлгези база 15 хуу кызырылган. Францияда идиктер бүдүрүлгези дайын мурунудагы 1938 чылдын денелинден 36 хуу эвээш болуп турар.

Чагыларнын кызырлышкыны бүдүрүлгезин кызырдыашкыны фабрикаларын болгаш заводтарын хаап турар чорук ажыл чокталыр чоруктун хемчээлин улгатырып турар. 1938 чылда Франциянын пөс-таавы улутунунга 900 мун ажылчынар ажилдап турган болза, 1951 чылда аная чүлге 600 ажылчынар ажилдап турган. Чазактың статистика медегелери эзугаар алыр, бо чылдын пөс-таавы улутунунга ажилдап турган ажылчынарнын саны 13 хуу кызырылган.

Дайын мурунда Франциянын идик улутунунга 800 мун ажылчынар турган болза, амгы үеде оларнын саны 330 мун болуп турар. Оон аңгыда идик улутунунун ажилчынарын 50 хуузу амгы үеде неделя дургузунда чүлге 25—30 шакта ажилдап турар.

Бо чылын ажил чоктарнын саны көстүп көрбөөн хемчээлге четкен, Күш-ажылдын бүгү-нигити конфедерациянын медээлерин эзугаар алыр, Францияда чүлге кезик ажил чоктарнын саны 2,5 миллион кижизидилген.

Ажил чоктарнын санынын улам көзүдөп турарын эрге-чагырлар чажырап деп ораддажып турар. Чүлге ажил чок болгандың ужурундан

(СЭТА).

Районунун шыдыраа маргылдаазы

Күш-культура, спорт херезинин Барын-Хемчик район комитеди хөл-шыдыраа талазы-биле районун бири чери дээш ийи дугааргы шыдыраа маргылдаазын чокта чаа организастап эрттирген. Аная 15 шыдыраачылар киришкен.

Маргылдаанын түнелинде районун дээр шыдыраачызы Х. Кара-оол («Чаа амдырал» солунун редакциясында) 14 кижизидилген бири чери, К. Сурунгур (ВЛКСМ райкомунун секретары) 11 кижизидилген бири, ийити чери, А. Европ (Эргий-Барлык чеди чыл школазынын башкызы) 10 кижизидилген бири, чери эжелден, база Бичен-оол, Одай-оол, Семис-оол, Калк-Хүрен олар 8—8 кижизидилген бири, чери үлешкенер.

Мынчангаш анык шыдыраачы Х. Кара-оол шыдыраа талазы-биле районун чемпион деп атты чаалап алган.

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

ТЕАТР БОЛГАШ КИНО

НАЦИОНАЛ ТЕАТРГА:

Декабрь 28-те хүндүс—«Иванушка болгаш амырак чараш Василсанын дугайында тоол».

Сеансынын эгелээри хүндүскүнүн 1 шакта.

Кежээ—«Орус кижилер». Сеансынын эгелээри 8 шакта.

«ВЛКСМ ХХХ ЧЫЛ ОЮ» КИНО ТЕАТРГА:

Декабрь 28-те—«Украинанын ховуларында». Сеансыларнын эгелээри: кежээкиниң 6 шак 30 минутта, 8 шак 15 минутта болгаш 10 шак 10 минутта.

Хүндүс—«Көдээ башкы»

Сеансыларнын эгелээри 12, 2, 4 шактарда.

ХООРАЙНЫН КЛУБТАРЫНГА БОЛУР КИНОЛАР:

Транспорт клубунга — «Ондактыг дөмейлешек».

Сеансыларнын эгелээри 7 болгаш 9 шактарда.